
PRILOZI I GRAĐA

PRILOG

UDC: 792.091:78-056.263-053.2

792

Vladimir N. Ljubinković*

Byzart

Beograd

„TRI PRASETA“, MUZIKA ZA POZORIŠTE GLUVE DECE, CENTAR ZA KULTURNU DEKONTAMINACIJU

Sažetak: U radu se govori o ličnom iskustvu stvaranja muzike za gluvu decu, koja je primenjena u inkluzivnoj predstavi „Tri praseta“ i koja je premijerno izvedena 2001. godine u Centru za kulturnu dekontaminaciju u Beogradu. To je osvrt na nesvakidašnji zadatak komponovanja muzike za rediteljski i koreografski rad u Pozorištu gluve dece, gde je jedan od osnovnih ciljeva bio da deca koja igraju u predstavi muziku oseće i dožive i da im ona bude podsticaj za pokret i igru..

Ključne reči: muzika, gluva i nagluva deca, zvuk, frekvencija.

UVODNA DIGRESIJA

Vilijam Džejms (William James, 1842-1910), je na 1500 stranica svoje znamenite knjige „Principi psihologije“, iz 1890. godine, posvetio jednu jedinu rečenicu muzici. Govoreći o odnosu prema muzici, kaže: „[...] muzika ima malu ili nikakvu zoološku korist (šta god to značilo, prim. V.Lj.). Ne korespondira ni sa jednim objektom u prirodnom

* feanorbeogradski@yahoo.com

okruženju. Potpuna je slučajnost što imamo čulo sluha, baš kao i osetljivost na morsku bolest“ (1890, str. 27-628)

Devetnaesti vek je bio čudno arogantan vek u istoriji nauke. Savetujući svog studenta Maksa Planka [Max Planck, 1858-1947], profesor matematike i fizike, Johan Filip Gustav von Džoli [Johann Philipp Gustav von Jolly, 1809-1884] je 1874. godine predlagao Planku da se ne bavi fizikom, jer je „na tom polju sve već otkriveno – ono što je preostalo – je da se popuni par nevažnih ‘rupa’“. Srećom po nauku, Plank je odgovorio da ne želi da otkriva nove stvari, već da bolje razume poznate osnove. Njegov rad je postavio temelj za ono što danas znamo kao kvantnu fiziku.

Samo dvadeset sedam godina kasnije, 1905. godine, Ajnštajn [Albert Einstein, 1879-1955] je formulisao svoju Specijalnu teoriju relativiteta (fotoelektrični efekat, za šta je dobio Nobelovu nagradu 1921. godine), a deset godina kasnije, 1915. godine, i Opštu teoriju relativiteta. Verovatno je Von Džoli upravo na to mislio kada je pominjao „nevažne rupe“. Ono što su teorija relativiteta i kvantna mehanika omogućile na našem ličnom nivou se kreće od pojave poluprovodnika, tranzistora, lasera, mikročipova – od tostera i frižidera (npr. toster ne bi ispekao hleb da nije kvantne radijacije), do kompletne tehnologije zasnovane na mikročipovima: računara, cd – dvd plejera, televizora (i onih sa katodnom cevi, i novijih – plazma i led), mobilnih telefona, digitalnih foto kamera, gps-a (da u gps uređaje nije uračunat različit protok vremena u blizini tela sa velikom masom, kao što je naša planeta i satelita dovoljno udaljenog od centra gravitacije, što kao posledica proističe iz teorije relativiteta – gps bi svakoga dana pravio grešku od oko desetak kilometara, i bio potpuno neupotrebljiv).

Dakle, od svega što koristi tranzistore i mikročipove (a to su praktično svi elektronski uređaji), do, recimo, elektronskog mikroskopa i magnetne rezonance, sve to, jednostavno, ne bi postojalo bez praktične primene teorije relativiteta i kvantne mehanike.

No, ne treba biti posebno kritički nepravedan (samo) prema devetnaestom veku. Fransis Fukujama (Francis Fukuyama, 1952-) je 1992. godine proglasio ‘Kraj istorije’. Elokvetno (i tačno) analizirajući pobedu liberalne demokratije nad nedemokratskim totalitarnim režimima. Međutim, pre njega je to učinio i Karl Marks (Karl Marx, 1818-1883) koji je (potpuno pogrešno) verovao u kontinuirani istorijski razvoj koji će se završiti komunističkom utopijom... A zapravo, Karl Marks je ovaj pojam, najblaže rečeno, ‘pozajmio’ od Hegela (Georg Wilhelm Friedrich Hegel, 1770-1831) i njegove istorijske dijalektike koja ima svoj početak, sredinu i kraj. Tako da nas eto opet u devetnaestom veku. Što bi jedan naš proslavljeni reditelj, kada su ga pitali da li je gledao predstavu našeg drugog proslavljenog reditelja, rekao: “Šta gledao? Krao!”.

„TRI PRASETA“, MUZIKA ZA POZORIŠTE GLUVE DECE, CENTAR ZA
KULTURNU DEKONTAMINACIJU

Istini za volju, Fukujama ne govori o ‘kraju istorije’ kao o kraju svetskih događaja, nego o “kraju evolucije ljudske misli o primarnim načelima”. Što je gotovo jednako arrogantno, pretenciozno i novinarski ‘bombastično’.

RAD NA MUZICI ZA PREDSTAVU „TRI PRASETA“ – NAMENJENU GLUVOJ DECI KAO NJENIM AKTERIMA

Godine 2001, pozvala me je prijateljica, Gordana Nikolić, i zamolila da napravim muziku za predstavu koju radi sa decom. Izazov je bio u tome što je ona radila sa gluvom i naglupom decom. Naravno, pristao sam i počeo da razmišljam kako da to uradim. Imao sam dve ideje – prva, da publici nekako zapušim uši – tako da svi imaju sličan doživljaj, što se ispostavilo logistički veoma komplikovano, i druga, da to što napravim – gluva deca ipak nekako mogu da „čuju“. Počeo sam da tražim i da čitam sve što sam mogao da pronađem o problemima gluvih, kako se utvrđuje problem, kako se leči, koja su medicinska sredstva na raspolaganju itd. Saznao sam da, orijentaciono, nagluvi ne čuju ništa do 70 decibela, a gluvi do 90 ili više decibela. Ukoliko znamo da Boeing 737 pri sletanju pravi buku od 97 decibela i da je 90 decibela oko četiri puta glasnije od 70 decibela, onda je jasno da nisam mogao da računam na jačinu zvuka sa razglasa. Konkretnije pojašnjenje bi bilo : zvuk je energija – vibracija, koja se prostire akustičnim talasima. Može se meriti na dva načina: merenjem frekvencije u hercima (Hz) i merenjem amplitude u decibelima (dB). Ukratko, frekvencija ili učestalost talasa je broj oscilacija (vibracija) u sekundi ili prevedeno na svakodnevni jezik – koliko je zvuk koji čujemo visok ili dubok. U decibelima merimo amplitudu ili jačinu zvuka. Tehnički rečeno, amplituda zvuka je direktno povezana sa promenom zvučnog pritiska u prostoru, tj. razlici između atmosferskog pritiska i pritiska u zvučnom talasu. Amplituda je veličina koja se menja eksponencijalno. Ako znamo da je potpuna tišina jednaka 0 dB, 10dB je deset puta glasnije, a 20dB je 100 puta glasnije od 0dB ili potpune tišine. Dakle, jedino što mi je preostalo je bila frekvencija – visina, tj. dubina zvuka. Svi znamo da na koncertima možemo fizički da osetimo zvuk basa. Raspon basa koji može čuti zdrava i mlada osoba se kreće između 20-400 Hz. Ispod 20 Hz se može samo osetiti. S druge strane, jedna je stvar uopšte čuti zvuk, a sasvim druga razlikovati – tako da se pre može reći da se čujni raspon kreće između 31Hz i 19KHz.

Ideja je bila da napravim muziku koja će imati dva frekventna opsega. Prvi, koji se kreće od 10-400Hz – za decu, učesnike predstave, i drugi, od 400Hz-19KHz – za publiku. Zamislio sam to kao drvo-koren i drvo-krošnj. Jedna ispod zemlje, druga iznad. Sasvim slučajno sam bio na dobrom putu. Iste, 2001. godine, Dr Din Šibata (Dean Shibata), profesor radiologije na Univerzitetu Vašington, je predstavio svoje nalaze na 87. Naučnom skupu radiologa - *Radiological Society of North America (RSNA)*. “Ti nalazi sugerišu da iskustvo

koje gluvi imaju kada ‘osećaju’ muziku je slično onome koje ostali ljudi imaju kada je slušaju. Percepcija muzičkih vibracija kod gluvih, je verovatno potpuno stvarna kao i ekvivalentni zvuci koje ostali čuju, jer se ultimativno obrađuje u istom delu mozga. Mozak je neverovatno prilagodljiv. Kod gluvih, isti deo mozga obrađuje vibracije, koji bi kod ostalih ljudi obrađivao zvuk.” (...)

Uradio sam par minuta muzike – glavni instrument koji nosi melodiju je bilo violončelo, u svom najnižem registru i odneo na probu predstave. Deca su bila u sali za probe, uvečavala koreografiju koju je radila Marija Jevtić. Srećom, u sali je bio i kasetofon sa velikim zvučnicima. Pustio sam kasetu sa probnom muzikom i čekaao. U jednom trenutku, kasetofonu je prišao dečak, pogledao me, stavio ruku na kasetofon i nasmešio se. Zatim je prišla devojčica. Uskoro su svi bili sa rukom na kasetofonu, nasmejani. Počeli su da igraju uz zvuk basa koji nisu čuli, ali koji su mogli da osete. Predstava je bila uspešna – kako za decu koja su igrala, tako i za njihove roditelje i prijatelje. Ja sam svoj uspeh, sa velikim zadovoljstvom, proglasio još na prvoj probi. Sve nakon toga je bilo u funkciji predstave koju su deca igrala i posebno – njihove radosti.

UMESTO ZAKLJUČKA

Kada je premijerno izvedena Betovenova Deveta simfonija (Ludwig van Beethoven, 1770-1827), 7. maja 1824. godine, u “Kertnertor Teatru” u Beču, maestro je ostao okrenut ka orkestru – ne mogavši da čuje gromoglasan aplauz. Tek kada ga je Karolina Unger (Caroline Unger, 1803-1877), solistkinja i mecosopran, potapšala po ruci i pokazala mu da se okrene ka publici, tada već potpuno gluvi kompozitor, je doživeo ekstatičnu oduševljenost publike i frenetičan aplauz. Mnogi prisutni su sa suzama u očima, konačno razumeli svu strahotu sveta tišine u kome je živeo jedan od najvećih kompozitora u ljudskoj istoriji.

Zanimljivo je da mi i nismo svesni da u svetu u kome danas živimo tišine više nema.

LITERATURA

- Ewen, D. (1955), *Encyclopedia of the Opera*, New York: Hill And Wang
- Feynman, R. (1985), *QED: The Strange Theory of Light and Matter*, Princeton New Jersey: Princeton University Press
- Fukuyama, F. (1992), *The End of History and the Last Man*, New York: Free Press Clarke, J. J. (1971). *The End of History: A Reappraisal of Marx's Views on Alienation and Human Emancipation*. Canadian Journal of Political Science.

„TRI PRASETA“, MUZIKA ZA POZORIŠTE GLUVE DECE, CENTAR ZA
KULTURNU DEKONTAMINACIJU

- Gordon, S. (2001), *Deaf 'Hear' Vibrations*, Interviews with Dr. Dean Shibata, HealthDay.
- James, W. (1890), *The Principles of Psychology*, New York: Henry Holt and Company
- Lightman, Alan P. (2005), *The discoveries: great breakthroughs in twentieth-century science, including the original papers*. Toronto: Alfred A. Knopf Canada.
- University Of Washington (2001), *Brains Of Deaf People Rewire To "Hear" Music*. Rockville, Merilend: ScienceDaily.

VLADIMIR N. LJUBINKOVIĆ

***"THE THREE LITTLE PIGS", MUSIC FOR THE THEATER OF DEAF
CHILDREN, CENTER FOR CULTURAL DECONTAMINATION***

Summary: The paper is about personal experience of creating music for deaf children, applied while composing music for the inclusive play "Three Little Pigs" premiered in 2001 at the Center for Cultural Decontamination in Belgrade. It is a review of the unusual task of composing music for directorial and choreographic work at the Theater for Deaf Children. One of the main goals was to enable children performing in the play – to experience and feel the music. That was accomplished in the only possible way – by using low frequencies and vibrations, making music to be incentive for children to move and play.

Key words:: music, deaf and hard of hearing children, children with hearing loss, sound, frequency.

Datum prijema: 28.08.2022.

Datum ispravki: /

Datum odobrenja: 29.08.2022.

